

Přílohy

Příloha č. 1

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno: **Bc. Vendula Karasová**

Osobní číslo: **85442603**

Imatrikulační ročník: **2021**

Předběžný název diplomové práce: Hodnocení aktuální situace pěstounské péče na přechodnou dobu pohledem pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí Jihočeského kraje

Formulace a vstupní diskuse problému

Ačkoliv je primární zodpovědnost za sociálně-právní ochranu dětí záležitostí každého členského státu EU, je na tuto problematiku pohlíženo též v celoevropské i světové úrovni a věnují se jí významné nadnárodní instituce. Otázka sociálně-právní ochrany dětí je neustále diskutována na evropských fórech a vede ke zpracování mnoha odborných studií (Pazlarová, 2016).

Česká republika se připojením k Úmluvě o právech dítěte zavázala k respektování a zajištění práv dětí stanovených touto Úmluvou. Vláda ČR z důvodu zavedení těchto mezinárodních závazků přijala již v minulosti několik strategických dokumentů. V České republice vznikají cílené koncepce, které se zaměřují na péči o ohrožené děti. Všechny mají společný cíl, kterým je především zdravý vývoj dětí v jejich přirozeném rodinném prostředí a problematika péče o ohrožené děti. Dle posledního strategického dokumentu Národní strategie ochrany práv dětí 2021-29 (dále jen Strategie 21-29) žilo v roce 2019 v České republice téměř dva miliony dětí mladších osmnácti let. Přičemž každé dvanácté dítě je v evidenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Cílem zmiňovaného dokumentu je především vytvoření systému spolupráce státní správy, odborné veřejnosti i nestátního sektoru, který zajistí ochranu dětí a zároveň zkvalitní jejich život. Primárně těm,

kteřé se nacházejí v obtížné životní situaci. Prostřednictvím kvalitní spolupřáce všech zmíněných subjektů je možné dosáhnout funkčního a efektivního systému (MPSV, 2020).

Ačkoliv jsem svou bakalářskou práci s názvem „Význam přípravy pěstounů na přechodnou dobu“ (2021) zaměřila na zmapování procesu odborné přípravy pěstounů na přechodnou dobu a její kvalitu, svým výzkumem jsem zjistila poměrně zásadní jev, kdy pěstouni velmi často poukazovali na svou nespokojenost ve spolupřáci s OSPOD. Negativní ji viděli především v předávání informací o přijímaných dětech a umístování velmi komplikovaných případů starších dětí, kdy pěstouni takovou péči velmi těžko zabezpečili, a po ukončení jejich péče byly tyto děti umístěny do ústavní výchovy. Proto pak velmi často popisovali svou vyčerpanost, dokonce vážně přemýšleli i o ukončení své činnosti. Dle jejich názorů jsou postupy úřadu zdlouhavé, než se podaří nalézt pro dítě vhodné řešení. Z výzkumu pak zároveň vyplynulo, že péče pěstounů bývá velmi často využívána nad možnou zákonnou lhůtu, tj. jeden rok, což popírá smysl přechodné péče na nezbytně nutnou dobu. I to je jeden z faktorů, který komplikuje předání dětí do nové rodiny, neboť dochází k úzké citové vazbě dítěte na dosavadního pečovatele.

OSPOD je státním orgánem, jehož primární úlohou je ochraňovat zájmy nezletilých dětí. V oblasti náhradní rodinné péče (dále NRP) má pracovník OSPOD povinnost vyhledávat děti, které tuto péči potřebují. Dále vyhledávat vhodné osoby, které takovou péči mohou zajistit. Jejich úkolem je též přijímat žádosti o zprostředkování pěstounské péče nebo jiného typu NRP, poskytovat poradenství žadatelům, sledovat vývoj dětí umístěných do NRP a spolupracovat s biologickými rodiči atd. (Matoušek, Pazlarová, 2016).

V srpnu roku 2021 byla schválena novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, dle které nebude možné od roku 2025 umístovat děti do tří let do ústavních zařízení. Z tohoto důvodu získá NRP ještě významnějšího postavení. Pro ohrožené děti zmiňované věkové skupiny bude pro poskytování okamžité pomoci významnou složkou právě pěstounská péče na přechodnou dobu.

Výzkumný problém

České republice bylo Výborem OSN pro práva dítěte (2011) opakovaně vytykáno umístování vysokého počtu dětí do ústavní péče, kdy v roce 2013 byla odstartována rozsáhlá transformace systému SPOD, jejímž hlavním cílem bylo právě snižování počtu dětí v ústavních zařizováních. Ačkoliv se podařilo dosáhnout trendu postupného snižování dětí

v ústavní péči, chyběla legislativně stanovená věková hranice pro jejich možné umístění. Dle aktuální novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, schválené v roce 2021, nebude od roku 2025 možné umisťovat děti do tří let věku do ústavních zařízení.

Nejzásadnější důvodem pro omezení počtu dětí v ústavní péči jsou výsledky výzkumů již z přelomu 50. a 60. let minulého století, o které se u nás zasloužili významní čeští psychologové Zdeněk Matějček a Josef Langmeier, hovořící o psychické deprivaci dětí v ústavní péči. V zahraničí popsal teorii citové vazby známý anglický psychiatr John Bowlby (1958). Tyto teorie upozorňují na ohrožení vývoje dítěte a negativní vliv na celý jeho život, pokud dítě nemá již od raného dětství úzkou citovou vazbu na jednu vhodnou pečující osobu a nemá dostatečně naplňovány základní psychické potřeby.

Dalším zásadním aspektem pro upřednostnění náhradní rodinné péče je stránka finanční, kdy ústavní péče je pro státní systém až šestinásobně nákladnější (Poslanecká sněmovna, 2020).

Cílem systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti je: *„Děti a mladí lidé v České republice žijí kvalitní život, vyrůstají v bezpečném rodinném prostředí a mají rovné příležitosti, které využívají pro plný rozvoj svého potenciálu.“* Strategie 21-29 specifikuje k dosažení hlavního cíle celou řadu dílčích cílů, mezi něž patří rozvoj systému NRP pro řešení situací dětí, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní rodině (MPSV, 2020: 24).

Aby novela zákona mohla účinně fungovat, bude mimo jiné zapotřebí zabezpečit kvalitní zázemí NRP, a to především pěstounskou péčí na přechodnou dobu, která umožňuje okamžitou pomoc ohroženým dětem. Jak vyplývá ze zjištění popsaného ve Strategii 21-29 došlo v posledních letech ke ztrátě dynamiky změn, která se projevila i poklesem počtu pěstounů, a to především pěstounů na přechodnou dobu (MPSV, 2020).

Důležitým subjektem je OSPOD, který může významně ovlivnit, jak se bude vyvíjet život ohroženého dítěte, ale i úloha pěstounských rodin. Výzkumem v oblasti NRP se v ČR zabývají mnohé instituce, např. nadace Sirius, společnost SocioFactor, Institut projektového řízení a další. Výzkum Jana Palečka v roce 2015 se zaměřil přímo na NRP v ČR v reflexi pracovníků nestátních neziskových organizací a OSPOD. Výsledek výzkumu hovořil o spíše negativním nebo rozpolceném vnímání tehdejšího stavu NRP v souvislosti s opomíjeným zájmem dítěte, délkou soudních lhůt, v nejistotách systému, v tom, že systém je rezortně

roztříštěný a nepracuje koncepčně např. i v plánování počtu přechodných pěstounů (Paleček, 2015).

Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem výzkumu je zmapovat aktuální situaci pěstounů na přechodnou dobu z pohledu pracovníků OSPOD v rámci Jihočeského kraje.

HVO? Jak hodnotí pracovníci OSPOD aktuální situaci pěstounské péče na přechodnou dobu?

DVO? Jak hodnotí pracovníci OSPOD aktuální spolupráci s pěstouny na přechodnou dobu?

DVO? Jaká pozitiva vnímají pracovníci OSPOD v pěstounské péči na přechodnou dobu s ohledem na aktuální legislativní změnu?

DVO? Jaká negativa předpokládají pracovníci OSPOD v pěstounské péči na přechodnou dobu s ohledem na aktuální legislativní změnu?

Teoretická východiska

Zásadním teoretickým východiskem poskytování sociální práce na úrovni OSPOD je defenzivní či reflexivní praxe, kterou se ve své studii zabývají Hejnová, Chylíková (2020) a popisují, jaký přístup v praxi si pracovníci OSPOD volí z důvodu společenských tlaků, neboť z jedné strany zastupují státní moc a z druhé strany jsou v kontaktu s klienty. Předmětem defenzivní praxe, jak popisuje Banksová (2012), je striktní dodržování norem a předpisů, upřednostňování zájmů zaměstnance a zaměstnavatele nad celkovým vyhodnocením životní situace klienta. Důvodem může být i obava z vlastního pochybení a špatného rozhodnutí.

Pracovník schopný reflexivní praxe je schopen orientovat se v situaci, odhalit etická dilemata. Má ujasněné své osobní hodnoty, hodnoty profese. Umí aplikovat své znalosti a schopnosti v praxi, ale především je schopen nést morální rizika a odpovědnost za své rozhodování v nejistých situacích. Pracovník chápe, že někdy může docházet k vzájemnému konfliktu hodnot jak osobních, profesních či hodnot zaměstnavatele (Matoušek, 2003).

Metodologická východiska

Vzhledem k povaze a cíli výzkumu bude použita kvalitativní výzkumná strategie. Kvalitativní přístup v psychologických vědách definuje Miovský (2006: 17) jako: „*přístup, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.*“ Z toho tedy vyplývá negativní definice, čili nekvantifikovatelnost. Pro pozitivní formulaci jsou

klíčovými termíny neopakovatelnost a jedinečnost. Dle Miovkého (2006) je v kvalitativním výzkumu potřeba respektovat, že zkoumaný jev určitým způsobem vznikl, rozvíjí se a zaniká.

Dle Strausse a Corbinové (1999: 11) jsou potřebné dovednosti výzkumníka: „*odstoupit a kriticky analyzovat situaci, rozeznat a vyhnout se zkreslení, získat platné a spolehlivé údaje a konečně schopnost abstraktního myšlení.*“ Výzkumník musí také ovládat komunikační dovednosti, mít teoretické znalosti, zkušenosti a sociální vnímavost.

Použité metody a techniky sběru dat

V rámci zvolené kvalitativní výzkumné strategie bude zvolena metoda dotazování, technika polostrukturovaného rozhovoru. Cílem hloubkového polostrukturovaného rozhovoru je dle Švaříčka, Šed'ové a kol. (2007) získat podrobné a komplexní informace o zkoumaném jevu.

Tato technika dle Miovkého (2006) vyžaduje náročnější přípravu schéma, ve kterém jsou zachyceny okruhy otázek, na něž budou komunikační partneři dotazováni. Pořadí okruhů nemusí být striktně dodrženo, spíše se jedná o maximalizaci získaných dat. V průběhu rozhovoru bývá vhodné využívat vysvětlení a upřesnění výpovědi komunikačního partnera (Miovký, 2006). Dle Hendla (2008) dává tento rozhovor volnost tazateli v přizpůsobení otázek.

Oporou pro sestavení polostrukturovaného rozhovoru bude odborná literatura, metodické postupy a zároveň aktuální strategické dokumenty sociálně-právní ochrany dětí, ale i vlastní data získaná výzkumem pro bakalářskou práci. Výhodu polostrukturovaného rozhovoru spatřuji v tom, že se komunikační partneři sami podrobněji rozhovoří o dané problematice, což samozřejmě nevyklučuje odhalení i jiných fenoménů, které výzkum primárně nepředpokládal.

Cílový soubor bude vybrán metodou záměrného výběru. Dle Miovkého (2006) se jedná o cílené vyhledávání účastníků podle jejich vlastností. Kritéria budou splňovat pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí působící v Jihočeském kraji. Velikost vzorku předpokládám 8 - 10 komunikačních partnerů, dle potřeby nasycenosti dat. Komunikační partnery se pokusím oslovit telefonicky. Okruh dotazovaných by bylo vhodné získat z co největšího množství pracovišť orgánů sociálně právních ochrany dětí, kterých v Jihočeském kraji působí sedmnáct.

Způsob získání a vyhodnocení dat

Získané rozhovory budou se souhlasem komunikačních partnerů nahrávány pomocí diktafonu v telefonu. V průběhu rozhovoru je dle Miovského (2006) vhodné provádět krátký písemný záznam pro lepší orientaci. Rozhovory budou následně doslovně přepsány bez jakékoliv úpravy do českého jazyka. Zvukové záznamy budou bezprostředně po přepsání smazány. V získaných prepisech rozhovorů bude provedena redukce první úrovně. Budou vynechány věty, narušující plynulost rozhovoru, ale tak aby nedošlo k významovému narušení celkového kontextu (Mioviský, 2006).

Pro analýzu dat předpokládám využití metody zakotvené teorie, kdy podle Miovského (2006: 226): „*začínáme zkoumanou oblastí, fenoménem a necháváme, aby se v průběhu výzkumu mohlo vynořit to, co je v oblasti významné, aniž to dopředu předjímáme či jakkoliv označujeme.*“ Zakotvenou teorii jsem vybrala, neboť dle Strausse, Corbinové (1999) reprezentuje skutečnost a měla by být obsažná a srozumitelná pro osoby, které jsou zkoumány. Zakotvená teorie musí dle Strausse, Corbinové (1999) splňovat čtyři základní požadavky: shodu mezi pozorovanými a kódovanými jevy, srozumitelnost na základě ověřených poznatků, obecnost pro podobné jevy a zpětnou kontrolu vytvořené teorie s výchozími daty.

Mioviský (1999) popisuje, že při zakotvené teorii je potřeba dodržet teoretickou citlivost, kterou charakterizuje jako schopnost výzkumníka vhlédnout do charakteru, výskytu a vývoje zkoumaného jevu, tedy udržení rovnováhy mezi vědou a tvořivostí.

Získaný text bude zakódován pomocí otevřeného kódování. Dle Strausse, Corbinové (1999: 42) je otevřené kódování: „*Proces rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů.*“ Otevřené kódování je část analýzy, kdy vyhledáváme, označujeme a kategorizujeme jednotlivé pojmy. Kategorizace je pak vyšší úroveň, při které vzájemně porovnáváme jednotlivé pojmy a na základě podobnosti je slučujeme do kategorií (Strauss, Corbinová, 1999). Na otevřené kódování bych dále navázala kódováním axiálním, podle Strausse, Corbinové (1999: 70) se jedná o: „*soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky.*“ Axiální kódováním se dle Strausse, Corbinové (1999) více zaměřím na kontext jevu, v němž je zasazen, podmínky, které jej zapříčiňují, strategie jednání, interakce. Půjde

tedy na rozdíl od otevřeného kódování o nalezení spojení kategorií, subkategorií. Selektivním kódováním vytvořím dle Miovského (2006) centrální kategorii a systematicky ji propojím s ostatními kategoriemi.

Výsledky výzkumu budou dále diskutovány a komparovány s odbornou literaturou.

Etika výzkumu

Všichni komunikační partneři budou seznámeni s předmětem, účelem a smyslem práce. Před zahájením rozhovoru bude u každého komunikačního partnera zajištěn písemný souhlas se zpracováním osobních údajů. Nejprve ústně objasním význam textu souhlasu a poté nechám dostatek prostoru pro jeho stvrzení. S ohledem na citlivost údajů vyplývajících z výzkumného šetření budou komunikační partneři též seznámeni s právem možnosti výzkum kdykoliv ukončit. Naprostou samozřejmostí bude zajištění anonymity. Data, která komunikační partneři sdělí a bylo by možné je dle nich identifikovat, budou nahrazena, např. jméno, působnost úřadu, ale i další informace, které by mohly být určitým vodítkem ke zjištění identity. Rozhovory budou probíhat v neutrálním, anonymním prostředí, které bude skýtat přijatelný bezpečný prostor pro vyjádření pohledů, postojů a zkušeností komunikačních partnerů. V případě zájmu komunikačních partnerů jim budou poskytnuty výsledky výzkumu.

Připouštím, že mé názory mohou být do jisté míry ovlivňovány svým předchozím výzkumem s pěstounskými rodinami a také mou praxí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Bude nutné podstoupení a nalezení nadhledu.

Další dilema může nastat z pohledu pracovníků OSPOD, aby jejich odpovědi byly sdělovány podle jejich skutečných zkušeností, bez obav, aby nezaujímalí názorové trendy, které jsou od nich očekávány. Zároveň mohou pociťovat obavu z nadřazených. Chtěla bych je i svými zjištěními podpořit v tom, aby jejich odpovědi kopírovaly realitu.

Časový harmonogram

- Formulace výzkumného problému	září 2022
- Formulace výzkumných cílů	září 2022
- Studium podkladů, analýza literatury	září - říjen 2022
- Zpracování a konzultace projektu DP	říjen – listopad 2022
- Schvalování projektu DP	prosinec 2022
- Zpracování teoretické části DP	prosinec 2022 - leden 2023

-	Zpracování metodické části DP	leden 2023
-	Sběr a příprava dat	leden – únor 2023
-	Analýza dat, interpretace výsledků	březen - duben 2023
-	Závěr	duben 2023

Předběžná struktura diplomové práce

Diplomová práce bude primárně rozdělena na část teoretickou a část empirickou. V teoretické části se budu nejprve věnovat problematice ohroženého dítěte, neboť právě ohrožené děti jsou hlavním centrem zájmu systému sociálně-právní ochrany dětí. Dále se zaměřím na sociálně-právní ochranu dětí, jakými orgány je zajišťována, jejich působnost, činnost a legislativní vymezení. Vzhledem k tomu, že výzkumné šetření bude prováděno s pracovníky OSPOD obecních úřadů s rozšířenou působností, zaměřím se právě na jejich role a kompetence, východiska sociální práce a následně jejich agendy, jejichž nedílnou součástí jsou případové konference, hodnocení ohrožené rodiny a dítěte, zpracovávání individuálního plánu ochrany dítěte, abych přiblížila rozsáhlost a komplikovanost systému sociálně-právní ochrany dětí, jaké aspekty pak mohou ovlivňovat spolupráci právě s pěstounskými rodinami. Teoretická část bude dále zaměřena na problematiku pěstounské péče na přechodnou dobu, tzn. její vymezení, způsoby získávání pěstounů na přechodnou dobu, požadavky na osobu pěstouna, odbornou přípravu, doprovázení při výkonu pěstounské péče a specifika sociální práce s pěstounskými rodinami. Poslední část v rámci teoretického vymezení bude věnována aktuální novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a tedy zásadním změnám, které souvisejí s péčí o ohrožené děti do věku tří let.

V empirické části bude specifikován cíl výzkumu, a výzkumné otázky. Budou popsány použité metody a techniky sběru dat, cílový soubor, způsob zpracování a analýza dat, etika výzkumu a limity výzkumu. Dále budou interpretovány zjištěné výsledky, které budou diskutovány a komparovány s odbornou literaturou. Zjištěné výsledky budou shrnuty do závěru.

Závěr / limity výzkumu (možnost aplikace)

Výzkum může být nejvíce ovlivněn tím, že pracovníci OSPOD budou mít obavu účastnit se hloubkových rozhovorů, které však shledávám nejvíce optimální s ohledem na cíl výzkumu. Svým cílem sleduji zachycení podrobných dat, které umožňuje právě kvalitativní výzkumná strategie. Domnívám se, že kvantitativním výzkumem by bylo dosaženo sice širšího vzorku

respondentů, ale data by byla více obecná. Svou výhodu shledávám ve své praxi v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, během které jsem s mnoha sociálními pracovníky přišla již do kontaktu a věřím, že budou ochotni spolupracovat. Pokud bych do výzkumu vstupovala právě bez této předchozí praxe, byl by přístup ke komunikačním partnerům značně omezen.

Pracovníci OSPOD se již dlouho ocitají v systému transformace. Ač byla řada analýz a výzkumů provedena právě Ministerstvem práce a sociálních věcí nemusela vždy zachytit skutečný reálný postoj a zkušenosti pracovníků. Výsledky výzkumu mohou popsat aktuální reálné zkušenosti pracovníků OSPOD, jaké mají skutečné možnosti řešení krizové situace ohrožených dětí. Výzkum může sloužit jako studie, která zachytí aktuální problémy a potíže sociálních pracovníků v oblasti spolupráce s pěstounskými rodinami, ale i jejich reálné možnosti v řešení každodenních situací ohrožených dětí i v kontextu novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Strategie 21-29 konstatuje, že systém SPOD vykazuje stále velkou roztržitost, složitost a nezohledňuje potřeby dětí. Ve službách pro ohrožené děti není zcela nastaven systém řízení kvality, kde vnímám i propojení se svým studiem. Výzkum může sloužit jako výchozí dokument pro nalezení východisek pro zkvalitnění či zlepšení práce sociálních pracovníků OSPOD.

Předběžná bibliografie k tématu

1. Banks, Sarah. 2012. *Ethics and Values in Social Work*. London: Red Globe Press.
2. Bowlby, John. 1958. The Nature of the Child's Tie to His Mother. *International Journal of Psycho-Analysis*. 39(5), 350-373.
3. DePanfilis, Diane, Salus Marsha K. 2003. *Child Protective Services: A Guide for Caseworkers*. U.S.
4. Gray, David, E. 2007. Facilitating Management Learning: Developing Critical Reflection Through Reflective Tools. *Management Learning*, 38(5), 495–517.
5. Hejnová, Kateřina, Chylíková, Johana. 2020. Přístup k řešení rodičovských konfliktů na odděleních sociálně-právní ochrany dětí v České republice: Volba defenzivní praxe a její faktory. *Sociologický časopis*. 56(1), 3-27.

6. Hendl, Jan. 2016. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 4. vydání. Praha: Portál.
7. Kolektiv autorů. 2018. *Dobrý pěstoun*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.
8. Matoušek, Oldřich. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.
9. Matoušek, Oldřich, Pazlarová Hana, 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. Praha: Portál. 2. vydání.
10. Matoušek, Oldřich, Pazlarová Hana, a kol. 2014. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
11. Matoušek, Oldřich, Pazlarová Hana. 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí. Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
12. Miovský, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
13. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2020. *Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029*. Praha: MPSV.
14. Organizace spojených národů. 2011. *Práva ohrožených dětí mladších tří let, Ukončení jejich umístování do ústavní péče*. [online]. [cit. 2022-11-17] Dostupné z: <<https://europe.ohchr.org/Documents/Publications/Prava%20ohrozenych%20deti%20mladsich%20tri%20let.pdf>>.
15. Pazlarová, Hana (ed.). 2016. *Pěstounská péče: Manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
16. Pemová, Terezie, Ptáček Radek, 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing.
17. Pemová, Terezie, Ptáček Radek, 2022. *Data o dětech. Sociálně – právní ochrana dětí v České republice v datech*. Praha: Grada Publishing.
18. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 2020. *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. [online]. Praha: Poslanecké sněmovna parlamentu ČR [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=178793>>.
19. Řezáč, Karel. 2022. *Potencialita dětí v náhradní rodinné péči*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

20. Straus, Anselm, M., Corbinová Juliet L. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
21. Švaříček, Roman, Šed'ová Klára, a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
22. Vyhláška č. 473/2012 Sb., provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.
23. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
24. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.